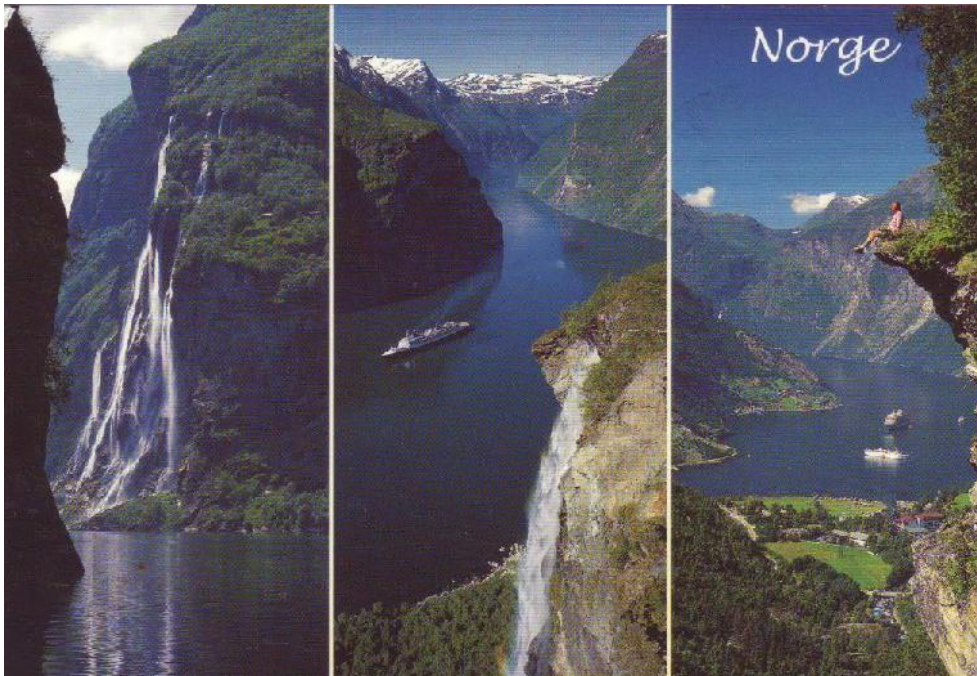

Over stempels, brieven en tarieven – afl. 85

Op vakantie

Omdat IJsland onbetaalbaar bleek, werd het Noorwegen dit jaar. Lekker gemakkelijk, je gooit wat kampeerspullen in de auto, met een tentje voor noodgevallen, en reist via (camping)hutten en particuliere vakantiehuisjes door een van de mooiste landen van Europa. Vriendelijke mensen, ze spreken allemaal Engels en zeker als je van water houdt, kom je er riant aan je trekken. Watervallen, zee, meren, fjorden, snelstromende rivieren, ijsbergen, gletsjers, sneeuw, hagel en regen, je krijgt het allemaal voor niets en overvloedig. Een van de plekken waar we terecht kwamen, was Balestrand aan de Sognefjord. Prachtig gelegen, weinig toeristen en ook nog een heel aardig museum, het Norsk Reiselivsmuseum ("Museum over het Reisleven"). Daar was een tijdelijke expositie ingericht met foto's en ansichtkaarten uit de tijd dat Balestrand en de Sognefjord toeristische topattracties waren en dat grote cruiseschepen met rijke toeristen uit de hele wereld er voor anker gingen. Ook de Duitse keizer kwam regelmatig langs, met een paar oorlogsschepen als escorte.

De ansichtkaart is een broertje van de briefkaart, die in de jaren zeventig van de negentiende eeuw aan een bijna onstuitbare opmars begon. Het tarief van de briefkaart lag een stuk lager dan dat van de brief, al moest je wel voor lief nemen dat "iedereen" door het open karakter van de kaart je mededelingen kon lezen. Esperanto en geheimtaal waren mogelijkheden om dat probleem enigszins te ondervangen. Ansichtkaarten werden vanaf de jaren negentig van de negentiende eeuw steeds populairder. Ze hadden niet allemaal een toeristische functie. De oudste kaarten hadden vaak religieuze afbeeldingen, of waren reproducties van tekeningen of schilderijen. Helden en vorsten waren ook populair.

Een Noorse (post)historicus Ivar Ulvestad, heeft onderzoek gedaan naar ansichtkaarten die al die toeristen verstuurd en op de tentoonstelling werd ruim aandacht geschonken aan zijn bevindingen. Hij stelde zich bijvoorbeeld de vraag wat nu eigenlijk de functie van die

kaarten was. Waarom koop je een ansichtkaart op vakantie? Wat wil je met zo'n kaart aan het thuisfront laten weten? Welke motieven komen erop voor? Wat zijn de meest populaire motieven? Welke teksten schreven de reizigers naar huis? Ulvestad benadrukt in zijn boek dat ansichtkaarten niet

alleen een mooi beeld geven van de geschiedenis van een stad of streek, of van het sociaal-culturele leven in een bepaalde periode, maar dat ze ook iets zeggen over de manier waarop toeristen reisden, hun voorkeuren en de dingen die hun verwonderden. Ze laten ook zien hoe belangrijk toerisme kan zijn als bron van inkomsten voor een stad of dorp.

De oudste Noorse ansichtkaart met een toeristische afbeelding is van 1887. De kaart was speciaal gemaakt voor reizigers die gebruik maakten van de diensten van een noord-Noorse stoombootmaatschappij, "Det Nordenfjeldske Dampskibsselskap". Heel veel Noorse stoomschepen hadden een eigen postkantoor aan boord, waar men te verzenden poststukken kon afgeven. Op die kantoren waren uiteraard speciale stempels in gebruik. Veel ruimte om een tekst op de kaart te schrijven was er aanvankelijk niet. Maar in 1905 maakte een wijziging van de postale voorschriften het mogelijk om de kaarten zo te drukken dat er op de adreszijde ruimte kwam voor een bericht naar huis. Op de kaart op de vorige pagina ("Sørfjorden"), in 1907 verstuurd van Odda naar Amsterdam, was die ruimte er nauwelijks. De geadresseerde moest het doen met het mooie plaatje en wat verwijten: "...wat ben jij toch een luilak, we horen niets van je. Van Jo hebben hebben we al 3 briefkaarten en van Louise een gezellig briefje....."

Heddal staafkerk in Telemark

Veel Noorse kaarten bevatten afbeeldingen van hotels, ze werden waarschijnlijk als promotiemateriaal gratis of tegen lage prijzen aan de gasten aangeboden, in de hoop dat de prachtige afbeelding de geadresseerde zou verleiden tot een zelfde reis. Van bijna iedere plaats die voor toeristen interessant was, verschenen kaarten die hetzelfde doel hadden. De fjorden en watervallen, de

Noordkaap, de middernachtszon en de houten staafkerken behoren tot de meest afgebeelde onderwerpen op Noorse ansichtkaarten. Door het afbeelden van reismogelijkheden (zie de

kaart: stoomboot, roeiboot, paard en wagen) kon het thuisfront zich een nog beter beeld van de reis vormen. Een mooie kaart vertelt meer dan in duizend woorden uitgedrukt kan worden en geeft een glimp van een voor velen nog onbekende wereld.

In Noorwegen werden er in 1960 21.170.000 briefkaarten (inclusief ansichtkaarten) verstuurd. In 1970 waren dat er 33.410.000, in 1980 43.352.000. Gegevens over latere jaren heb ik niet, maar ik heb zo'n donkerbruin vermoeden dat bijna overal de briefkaarten (en ansichtkaarten?) hun beste tijd gehad hebben. Briefkaarten worden tegenwoordig bijna niet meer verstuurd. Het tarief is niet meer aantrekkelijk laag, we gebruiken e-mail, telefoon en sms om even snel iets te laten weten. Ook die ansichtkaart lijkt terrein te verliezen, al heb ik de harde cijfers voorlopig alleen uit mijn eigen omgeving. Als wij vroeger van vakantie terugkwamen, lag er een dik pak ansichtkaarten uit alle windstreken klaar om gelezen te worden. Nu is het vooral de e-mail inbox die volstroomt. Misschien moet ik volgend jaar zelf weer wat meer kaarten gaan versturen, om het goede voorbeeld te geven.

John Dehé